

సంకరిత్తులు

పులుగు శ్రీనివాస్

మేడ మీద గదిలో పార్వతమ్మ జీవచ్ఛవంలా పడి ఉంది, ఆమె కొడుకు రాజేశ్వర రెడ్డి ఆమె పక్కన ఉన్నాదిలా కూర్చున్నాడు. వాళ్ళ చుట్టూ వాడి పారేసిన పాత సామాను కుపుతెప్పలుగా పడి వుంది. వాటి సందుల్లోంచి ఎలుకలు, బొద్దింకలు, సాలీడులు, చీమలు వాళ్ళను చుట్టుముట్టసాగాయి. దోషులు కుట్టినా, చీమలు కరిచినా పార్వతమ్మ కదలడం లేదు. భయం వేసిన రాజేశ్వర్ రెడ్డి తన తల్లి ముక్కు ముందు ముంజేతి పెట్టి పరిశీలించాడు. శ్యాస్ ఆడుతోంది.

‘అమ్మ బతికి ఉంది!...’ అనుకుని నిట్టూర్చాడు. మనస్సులో సంక్షోభం.. నిశ్చబ్ద రోదన.

‘పూలమైన చోట కట్టెలమ్ముడమా?....’ అనుకున్నాడు. పొగిలి పొగిలి ఏద్దాడు.

గదిలో గాలి ఆడటం లేదు. ఒక్కటే ఉక్కపోత.. కిటికీలు తెరిచాడు. గాలితో పాటు దోషులు కూడా గయ్యన లోపలికి ప్రవేశించాయి. కిరోసిన గుడ్డి దీపం ఆరిపోయింది. చిమ్మచీకటి... ఆ స్టోర్చరూంలో కరంటు వైరల్ను, స్వీచ్ బోర్డును ఎలుకలు కొరికేశాయి. రాత్రి పూట ఆ డర్టీ రూంతో ఎవరికి పనిలేదు కాబట్టి బాగు చేయించడం లేదు.

ఒక కిటికీ తలుపు రెక్క మూసి, దాని చాటుకు క్వార్టర్ సీసాతో తయారు చేసిన ఆ కిరోసిన దీపాన్ని మళ్ళీ ముట్టించాడు. మనక మనక వెలుతురు.... కదులుతున్న నీడలు... గోడల మీద ఆడుతున్న చీడలు.

దగాపడిన తల్లి పక్కన.... చాప మీద కూర్చున్నాడు. దోషులు ఆశించకుండా అట్టతో దగాపడిన తల్లి పక్కన.... చాప మీద కూర్చున్నాడు. దోషులు ఆకులా వున్న.. అమ్మ శరీరాన్ని, వానలు లేక గాలి విసరగాగాడు. ముడుతలు పడిన పత్తి ఆకులా వున్న.. అమ్మ శరీరాన్ని, వానలు లేక గట్టి పడిన భూమిలా వున్న.. ఆమె ఆరచేతులను పట్టి పట్టి చూడగాడు. అతనికి దుఃఖం ఆగలేదు. వెక్కి వెక్కి ఏడవసాగాడు. విషాదవీచికలు అలుముకున్నాయి.

‘నా తల్లి... ఒకనాడు ఎంతో సుకుమారంగా పెరిగిన పటేలవ్వ!... నేడు తన ఇంట్లోనే తన కోడలు వద్ద పని మనిషి!.... ఇంత బతుకు బతికి ఇంటి వెనుక చచ్చినట్లు అయింది!...’ అని అనుకోసాగాడు. కంరంలో తడి. వివరమైన ముఖం.

ఆరిపోతున్న అమ్మ శ్యాస్ పక్కనే.. రెపరెపలాడుతున్న భార్య విదాకుల పత్రం.

సంకరవిత్తులు

అగాధం ఏర్పడింది... రెండు సంస్కృతుల మధ్య, రెండు జీవన విధానాల మధ్య.
 “భూమి అమ్మకోనిస్తావా?.. విడాకులు ఇచ్చి వెళ్తావా?... తక్కటమే తేల్చుకో!...”
 అన్న భార్య హాచ్చరిక. అతన్ని ఛెర్నుకోలాతో కొట్టినట్లు బాధించసాగింది. ఇముడలేనితనం...
 జగుప్పు... నిస్సహియత.

‘ఇంట్లో భార్య వుండనివ్వదు!... ఊట్లో అన్నాలు బతకనివ్వరు!... ఏం చేయాలి?..’
 ఒకటే వేదన. సంఘర్షణ.

“ఈ రోజు సాయంత్రం.. ఆ రండగాడు... ఎంత తహసిల్డార్ అయితే మాత్రం...
 నేరుగా నా ఇంటికే... నా భార్య కోసం కారు పంపిస్తాడా?... ఈ బరి తెగించిన ముంద...
 వట్టవగలు.. అందరూ చూస్తుండగా.. ముద్దగా ముస్తాబై... బోగం వనికి
 బయలుదేరుతుందా?... దానికి దాని తల్లితండ్రి ప్రోత్సాహమా?.. చీ... చీ.... అసలు వాళ్లు
 తల్లిదండ్రులేనా?... ఆ రండగాడు, మిండగాడు... మా ఫౌంహౌజ్లో ఎన్ని బోర్డవెల్స్ వేయినే
 తారుస్తారా?...” అని అసహ్యంచుకున్నాడు.

ఆ మితిమీరిన సీనును చూసి భరించలేకపోయాడు. మనస్సు భగ్గన మండింది.

ఆ ఆలోచన రాగానే వాళ్లు వీధి మలుపు తిరుగుతూ వుండగానే... కంకరరాయితో
 బలంగా విసిరాడు.

అంతే... కారు వెనుక అద్దం పగిలింది. ఆ వెంటనే... అతని భార్య సంగీత కుడి
 కణత చీలింది.

‘అమ్మా!... అయ్యా!...’ అరుపులు. నానా యాగి. దవాభానలో కుట్లు, తలచుట్టూ
 కట్లు. పరిచర్యలు.

‘ఉద్యోగం లేక మా అల్లుడికి పిచ్చి పట్టింది!...’ అని దుష్పుచారం. న్యానతలో పడిన
 బాధ. దుగ్గ.

చీకటి పదేంత వరకు అందరూ ఆగారు. ఇరుగుపొరుగువారి పరామర్శులు కూడా
 అయిపోయాయి.

ఇక అప్పుడు ప్రారంభమైంది అసలు కార్యక్రమం.. జడలు విప్పిన రాక్షసత్వం. అస్తిత్వపు
 ఆరాటం.

“నీవు ఎందుకు అలా కుళ్లమోతుతనంతో.. పిచ్చివాడిలా!... మ్యానర్లెస్గా బీహోవ్
 చేశావ్?...” ఉక్కోషంగా ఊగిపోతూ అడిగింది సంగీత భర్త రాజేశ్వర్ రెడ్డిని. పరాభవం
 ఆమెను మరింత పిచ్చిదాన్ని చేసింది.

అమె... ధరించిన పలుచని అమెరికన్ జార్జెట్ చీర.. పొట్టి చేతుల జాకెట్లు చూసి
 అతనికి మరింత చిర్మత్తుకొచ్చింది.

అమె తల్లిదండ్రులు చెరో పక్కన నించొని సంభ్రమంగా చూడసాగారు. తల్లి సుందరి

మధ్యమధ్య మెటికలు విరుస్తుంటే.. తండ్రి సుబ్బారావు సిగరెట్లు మీద సిగరెట్లు కాలవసాగాడు.

“నేను కాదు పిచ్చివాడిలా ప్రవర్తించింది. నీవే దినదినం పిచ్చిదానిలా ప్రవర్తిస్తున్నావే!.. మదపు పిచ్చిదానిలా!... అందుకే సహించలేక అడ్డుకున్నాను!... నీకు బాగా ఒళ్ళ బలిసి, అక్రమ సంపాదనలకు, జల్సాలకు అలవాటు పడి, సంకర సంస్కృతిని వెదజల్లుతున్నావు!....” అన్నాడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి కోపంగా.

“నీవేమిటి అడ్డుకునేది?.. పింజారీ పోకడలు, కొజ్జు వేషాలూనూ!... ఏ పనీ చేయడం చేతకాదు. సాంత ఆలోచన లేదు. అసలు... నీకూ, నీ తల్లిదండ్రులకు ముడ్డి మీద గుడ్డలు ఎలా కట్టుకోవాలో తెల్సు?.. మేం నేర్చాం. మొద్దురాచిప్పలు!.. నీకు బట్టలు కట్టుకోవడం, స్నేహం చేయడం, దువ్వుకోవడం, పళ్ళ తోమడం నేను దగ్గరుండి నేర్చించాను. లేకపోతే... నీకు ఎన్ని జన్మలెత్తినా బ్రిష్పతో పళ్ళ. తోమడం, సబ్బుతో స్నేహం చేయడం, ప్యారటుకు బెల్లు పెట్టుకోవడం వచ్చేది కాదు. నీకే కాదు... నీ తెలంగాణా మూర్ఖులెవరికీ మేము రాకపోతే తెలిసేది కాదు. మీ వెనుకఖాటుతనాన్ని ఉద్దరించడానికి వచ్చిన మమ్మల్ని అవమానిస్తావా?.. మా సంస్కృతిని... సంకర సంస్కృతి అంటావా?.. మాది బ్రిటిష్ వాళ్ళ స్వేచ్ఛ సంస్కృతి. మొడర్న్ సంస్కృతి. మరి మీది?.. నిజాం నవాబు నిరంకుశ సంస్కృతి. ‘పరదా’ సంస్కృతి. అందుకే... నీవు నన్ను పరాయి వాళ్ళ కారులో చూసి కుళ్ళమొతుతనంతో, భరించలేక రాయి విసిరావు. అక్రమ సంబంధం అంటగట్టావు!..” అంది వెటుకారంగా.

“హఱు... అమాయకత్వానికి, సహనానికి ప్రతీకలు నా వాళ్ళు!.. రక్తపుటేరులను మౌనంగా చూసినవాళ్ళు నా వాళ్ళు!... నీళ్ళ లేక భూములు బీడులుగా మారినా... ఆకలిని, అన్యాయాలను, అవమానాలను.. నవ్వుతూ, నిశ్శబ్దంగా భరిస్తున్నవాళ్ళు నా వాళ్ళు!.. వాళ్ళతో మమేకం కాకుండా, వారి వేషభాషలను, సంస్కృతిసంప్రదాయాలను మీవాళ్ళు వెక్కిరిస్తున్నారు. కానీ, ఇదే తెలంగాణా వారు బొంబాయి, పూణా, సోలాపూర్ బతకడానికి వెళ్లి.. వాళ్ళతో మమేకం అయిపోయారు. వారి వేషభాషలు నేర్చుకుని, వారి ప్రేమాభిమానాలు చూరగొన్నారు. అలాంటి.. నా వాళ్ళనూ, నా గడ్డనూ నీవు కూడా వెక్కిరిస్తావా?.. దాని మీదనే జీవిస్తా... దాన్నే విమర్శిస్తావా?... తల్లి పాలు తాగి- తల్లి రొమ్ములను గుడ్డడం అంటే ఇదే కాదా?...” అన్నాడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి ఆవేశంగా.

“నీ నిక్కులు... నీల్లులు నా దగ్గర వద్దు!.. సంస్కారం లేని వెధవ సంత!... ఏ నాడైనా నా అచ్చటముచ్చట తీర్చారా?.. ఆకులో కుంకుమన్నా ఆశించానా?.. కడుపు చించుకుంటే కాళ్ళ మీద పడుతుంది. ఆదరణ లేదు..... ఆర్థికంగా లేదు. రెంటికి చెడ్డ రేవడినయ్యాను!..” అంది సంగీత. ఆమె కంఠం రుద్దమైంది.

రాజేశ్వర్ రెడ్డి విస్తుపోయాడు. ఒకడానికి ఒకటి సంబంధం లేకుండా మాట్లాడే ఆమె నేర్చిరితనానికి హతాశుడైనాడు. ‘మొగన్ని గౌట్టి - మొగసాలకెక్కడం’ అంటే ఇదేనేమో అనుకున్నాడు.

కట్టులేని నోరు- కట్టులేని ఏరులాంటిది. సంగీత సాధిస్తానే ఉంది. ఆమెకు అపరాధ భావం పెరిగింది.

“ఏమిటే.. నీకు తక్కువైంది?.. చిల్లర పనులూ.. నువ్వు!... శరీర సుఖాలకు ఎన్ని

అక్రమ మార్గాలనైనా తొక్కే నీచలు మీరు... ఏం?.. నీ అయ్య పోగా సాగు చేస్తున్న ఫాంహాజ్, నీ అవ్యా బీరాలు బోతున్న ఈ భవంతి మావి కావా?... నీపు బేరాలకు వెళ్తున్నప్పుడు చేసుకుంటున్న కిలోల కొద్ది నగలు మా అమ్మపి కావా?.. మీ వాళ్లు మా వాళ్లు మాయ చేసి సంపాదించినవి కావా?.. కొమ్ములందం చూసుకుని - వేళ్లు నరుకొద్దు. మైండిట?..” అన్నాడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి దెప్పిపోడుస్తూ

“అలాగారా నా నంగనాచి కన్నా!.. నీ లేకిబుద్ధి పోనిచ్చుకున్నావు కాదు. ఫాంహాన్ నీదా?.. ఏం మా నాన్న మీ అయ్యకు డబ్బులివ్వలా?.. ఆ కాలంలో.. అంటే దాదాపు 30 ఏళ్ల క్రితం ఎకరాకు వేయి రూపాయల చొప్పున మీ అయ్య మొహన కొట్టి మరీ కొన్నాడు. అప్పుడది బల్లులు గుడ్లు పెట్టే బీడు పడిన బంజరు భూమి. ‘హరిత విష్ణువం’ పుణ్యమా అని.. మా అమ్మా నాన్న రాత్రింబవళ్లు ‘రెక్కలు ముక్కలు’ చేసుకుని సాగులోకి తెచ్చారు. జొన్నా రాగీ తప్ప మరోటి పండించడం చేతగాని మీ ముఖాలకు.. పత్రీ, మిర్చీ పండించి డబ్బులు సంపాదించడం నేర్చింది మేము. అంతేకానీ.. మీ అయ్యమీ మాకు దానధర్మం చేయలేదు. మైండిట!..” అంది సంగీత ఊగిపోతూ, విసురుగా.

“ఆ.. అందుకే!.. మీ పుణ్యాన్నే వందలాది మంది వత్తిరైతులు పిట్టల్లా రాలిపడుతున్నారు. భూమిని ఒక జీవనాధార వ్యవస్థగా భావించి తెలంగాణ రైతు... తరతరాలుగా వ్యవసాయాన్ని ఒక సంప్రదాయంగా చేస్తున్నాడు. జొన్నను పండించి భూమికీ, పశువుకీ, మనిషికీ ఆహారాన్ని అందిస్తున్నాడు. మరి మీ సంకరపత్రి?.. భూమిని పిప్పి చేస్తుంది. పశువుని పశ్చలు వుంచుతుంది. రైతుకు.. తినదానికి కొన్ని రూపాయలను.. లేకపోతే.. చావడానికి కొంత పురుగుల మందును ఇస్తుంది. ఇదీ.. మీ ప్రగతిశీల ఆధునిక వ్యవసాయం. అయినా.. మాకా దుర్గతి పట్టదులే!.. మాది ఇంకా దానధర్మాలు చేయగల కుటుంబమే!..” అన్నాడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి ధీమాగా.

“అది ఒక్కటే వచ్చు. మాటల్లాడితే... ‘మాది పటేండ్ల కుటుంబం. మా తాతలు నేతులు తాగారు... కావలిస్తే మా మూతులు వాసన చూడండి!..’ అంటారు. ఎందుకా పనికిమాలిన పాతవాసన కబుర్లు. కడుపుకొస్తాయా?.. కాలుకొస్తాయా?.. తిండికి తిమ్మరాజులు - పనికి పోతురాజులు. ఉద్యోగం, సద్యోగం ఉండదు. పనీపాటూ లేదు. దుక్కలాగా ఉన్నారు. గత పదేళ్ల నుంచి నేనూ, నా తల్లిదండ్రులు ఎన్ని యాతనలు పడి.. మిమ్మల్ని పోషిస్తున్నాం. ఇంకా ఇది చాలదని ఈ మధ్య నీ తల్లి కూడా మా పంచనే చేరే!.. సిగ్గు వుండక్కర్లా?.. ఎలా పోషిస్తున్నామని ఆలోచించక్కర్లా?.. ఏమిటో అడ్డుకుంటాడట!.. సోంపేరి మాటలూ.. చింపాంజీ చేప్పలూ!..” అంటూ సంగీత మీదమీదకు లంఘించసాగింది.

రాజేశ్వర్ రెడ్డికి భగ్గన ఒళ్లు మండిపోయింది. ఆసహనం వెల్రెత్తుకొచ్చింది.

“అవునే!.. నేను ఏమీ చేయనవసరం లేదే!.. నేనే కాదు, నా తల్లి, పిల్లా... చివరికి నీవూ, నీ తల్లిదండ్రులు కూడా ఏమీ బయటి పనులకు వెళ్లకుండా.. మన పనులు మనం చేసుకుంటే హయిగా బతికేంత సంపాదించి పెట్టిపోయాడే నా తండ్రి!.. ఏరు దాటాక - తెప్ప తగిలేనే రకం మీరు!..” అన్నాడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి చిరాకుగా.

“అవును!.. అందుకేగా నీ అయ్యను నక్కలైట్లు బహిరంగంగా నరికి చంపింది!..

ఎంత దుర్మార్గుడైతే వాళ్లంత క్రూరంగా.. నలుగురిలో నరికి చంపి వుంటారు?.. మీ భూముల్లో ఎరజెండాలు పొతి వుంటారు?.. ఏదీ.. ఇప్పటికీ.. నీవు మగాడిపైతే.. నీవు నీ ఊరికి వెళ్లి.. నీ అయ్య 'కష్టపడి' సంపాదించిన భూములను అమ్ముకురా?.. లేకపోతే.. తక్కణం విడాకులిచ్చి, నీవు నీ తల్లిని తీసుకుని ఉన్న ఘణాన వెళ్లి భో!..” అంటూ సంగీత తీవ్రంగా పోచ్చరించి ఇంట్లోకి వెళ్లిపోయింది. ఆమె తల్లిదండ్రులు కూడా ఆమెనే అనుసరించారు.

అంతే ఇక.. వాళ్లను ఎక్కడ కొట్టాలో అక్కడ కొట్టింది. అన్నలు అమ్మసీయరు, దున్నసీయరు అని ఆమెకు తెలుసు. తల్లికొడుకులు హతాశులైనారు. రాజేశ్వర్ రెడ్డికి మాట పెగలక పోగా.. పార్వతమ్ముకు స్పృహ తప్పి కుప్ప కూలిపోయింది.

ఇంత వరకు ఆమెకు మెలుకువ రాలేదు. అతను ఆమెకు గాలి విసురుతూనే.. గత జ్ఞాపకాల్లోకి వెళ్లాడు.

* * * * *

అప్పుడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి 9వ తరగతి చదువుతున్నాడు.

ఆ రోజు ఇంటర్వెల్ తర్వాత.. కొత్తగా బదిలీపై వచ్చిన హెడ్మాస్టర్ సుబ్బారావు క్లాసులోకి వచ్చాడు. మంచి వొడ్డు, పొడువు వున్నాడు. మాటలో, నడకలో యాన ఉంది. కొబ్బరి నూనెతో తలను నున్నగా దుఖ్యకున్నాడు. టెర్రిన్ బుఫ్కోటు కింద టెరికాట్ ప్యాంటు ధరించాడు. నీలం రంగు బాటూ హవాయి చెప్పులకు, గోధుమరంగు గూడలు మెరుస్తున్నాయి. మనిషి మొత్తంగా ఎంతో కొత్తరకంగా వుండడంతో.. పిల్లలంతా మహా వింతగా చూడసాగారు.

“గుడ్... మార్చింగ్... సార్!...” అంటూ కోర్స్‌గా రాగం తీస్తూ, మూకుమ్మడిగా లేచి నించున్నారు.

“గుడ్మానింగ్.. సిద్ధాన్!..” అన్నాడు సుబ్బారావు సున్నితంగా.

పిల్లలంతా బెంచీల మీద యథావిధిగా సర్దుకుని కూర్చున్నారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ తర్వాత.. కోస్తా నుంచి ఉద్యోగార్థియై వరంగల్ జిల్లా మారుమాల గ్రామానికి రావడంతో.. ఆయనకు కాస్త చిరాకుగానే ఉంది. పిల్లల మొహల్లో మురికి, ఆకలి.. అతనికి అనాగరికతలా కన్చించసాగింది. చిరిగిపోయన అంగీలు, చిల్లులు పడిన లాగులు, చీమిడి కారుతున్న ముక్కులు చిరాకును కలిగించసాగాయి. చెప్పులు లేని కాళ్లు, గడ్జి కురుపులున్న చేతులు అసహ్యాన్ని కలిగించసాగాయి. మట్టి మాటలు, మొరటు చేప్పలు అతనికి అసహనాన్ని కలిగించసాగాయి. స్కూలు ఆవరణ పిచ్చి మొక్కలతో.. బహిర్మామిలా, క్లాసు రూం మురికి పిల్లలతో.. చెత్తగంపలా, రంగు వెలసిన బ్లాక్‌బోర్డ్, పీచు వూడిన డస్టరు, చెదలు పొడిలా రాలిపడిన చాక్‌పీన్ పొడి.. వాంతికి రాసాగింది.

అయినా.. ఇంత హోదా, జీతం, సౌకర్యాలు, గౌరవం తన ప్రాంతంలో దౌరకవు కాబట్టి.. రాకతప్పలేదు.

“అరేయీ!.. నీ పేరేంట్రా?...” అడిగాడు సుబ్బారావు గాంభీర్యంగా.

“నా పేరు రాజేశ్వర్ రెడ్డి!.. అనరానోళ్ల రాజేశ్వర్ రెడ్డి అని గూడ అంటరు!..” అన్నాడు గర్వంగా.

అందరూ నవ్వారు.

“సైలెన్స్!..” అన్నాడు సుబ్బారావు డస్టరుతో టేబుల్ మీద బాధుతూ.

“మీ నాన్న పేరేంటి?..” అడిగాడు తిరిగి.

“మేం నాయినె అనం!.. మా బాపు పేరు మల్లారెడ్డి!..” అన్నాడు మరింత గర్వంగా.

“తిహా!.. అలూగా!.. మరి, నీవు ఏ వూరు నుంచి వచ్చి చదువుకుంటున్నావు?..”

అడిగాడు సుబ్బారావు.

“మాది ఈ వూరే... యేలేరు!...” చెప్పాడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి.

పెద్దసారు సుబ్బారావుకు భలే కోపం వచ్చింది.

‘ఇంత సేపు... ఏవో నాకు తెలీని మట్టిపదాలు వాడుతుంటే మిన్నుకున్నాను. కానీ, ఇదేంటి?.. ‘చెన్నె (CHENNAI)’ లాగా, నా అపాయింట్మెంట్ ఆర్డర్లో ‘వేలేర్ (VELAIR)’ అని స్పృష్టంగా పేర్కొన్నారు. కాకపోతే, ఇంగ్లీషు ఉచ్చారణ ప్రకారం ‘వేలేరు’గా అయినా అనాలి. కానీ, వీడేమో.. ‘యేలేరు’ అని వక్రంగా పలుకుతాడేమీ!.. అందులోనూ.. వీడో పటేలు కొడుకు, దొంగ చూపులూనూ!.. వెధవన్నుర వెధవ!..’ అని తిట్టుకున్నాడు.

“యేలేరు.. కాదురబ్బాయ్!.. వేలేరు.. అనాలి!..” అన్నాడు పెద్దసారు నింపాడిగా.

“కాదు సారూ!.. మా తాత జెప్పిండు గదా.... ‘యెల్లమ్మయేరు’ దాటినంక వచ్చే వూరు కాబట్టి ‘యేలేరు’ అని పేరు పెట్టింద్రట!.. అయితే, కట్టెల మోపులెత్తుకొచ్చే లంబడోళ్లు మాత్రం. ‘యెల్లమ్మయేటి’ దాటినంక వచ్చే వూరు కాబట్టి, ‘యేలేటి’ అని గూడ అంటరట. అంతేగనీ.. ‘వేలేరు’ అని మాత్రం అస్సులనద్దని, ఒక్కసారి నన్ను ఇరుగగొట్టిండు సారూ!..” అని వివరించాడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి.

నుబ్బారావుకు మరింత ఒళ్లు మండింది. అవ్వాం తట్టి లేపింది.

భయపెట్టాలనుకున్నాడు.

“అరేయ్!.. పలకరానివాళ్లు అలా తప్పుగా పలుకుతారా!.. అంతేగనీ, మీరు మాత్రం ‘వేలేరు’ అనే చెప్పాలి.. రాయాలి. లేకపోతే.. తోలు వూడుతుంది, మార్చులు కట్ అవుతాయి. అండర్స్టాండ్!..” అని తీవ్రంగా బెదిరించాడు.

“గట్టనే సారూ!..” అంటూ అందరూ గొప్రెల్లా తలలూపారు. రాజేశ్వర్ రెడ్డి మాత్రం..

“ఇంట్ల యేలేరు!.. బల్లె వేలేరు!!..” అంటూ రెండు పేర్లను బట్టి పట్టసాగాడు.

ఈ రెండు పేర్లలో ఏది ఎత్తైనా తోలు వూడుతుంది, మార్చులు కట్ అవుతాయి. తాను జీవిస్తూ మాట్లాడుతున్న భాషకూ... తాను చదువుకుంటూ రాస్తున్న భాషకు ఏ మాత్రం సంబంధం లేకపోవడంతో... రాజేశ్వర్ రెడ్డికి చదువు బ్రహ్మవిద్యగా, భారంగా తోచింది.

సుబ్బారావు సారు కూతురు సంగీత మాత్రం.. స్పృష్టంగా ‘వేలేరు’ అని పలకసాగింది. అమె మాట్లాడుతున్న భాషే.... పార్యపుస్తకాల్లో కూడా వుండడంతో అమెకు చదువు తేలికైపోయింది. వాళ్ల నాన్నను కూడా క్లాసులో అందరితో పాటు క్రమశిక్షణగా ‘సర్’ అని పిలవసాగింది.

రబ్బారు బొమ్మలాగున్న ఆ పిల్లలను అందరూ ఆసక్తిగా చూడసాగారు. అమెకు హిందీ

ముక్క కూడా రాకపోతే... రాజేశ్వర్ రెడ్డికి ఇంగ్లీషు వక్క కూడా రాదు. అదే వాళీద్దరిని తొలుత మాటల్లాడుకునేలా చేసింది. అంత చిన్న వయస్సులోనే ఏదో తెలియని ఆరాధన బయలుదేరింది.

పరిచయాల తర్వాత పెద్దసారు సుబ్బారావు.. వాళ్ల ప్రాంతంలో జరుపుకునే ఉత్సవాల గురించీ, మరీ ముఖ్యంగా.. అత్యంత వైభవంగా జరుపుకునే 'మకర సంక్రాంతి' గురించి వివరించాడు. అనంతరం.. స్థానిక పండగల గురించి వివరించమని పిల్లలను ఆదేశించాడు.

రాజేశ్వర్ రెడ్డి లేచి నిలబడి.. తమ ప్రాంతంలో జరుపుకునే 'బతుకమ్మ పండుగ'.. తంగేడు పూలు తాంబాలలో పేర్చడం.. దసరానాటి యాటపోతు, పాలపిట్టలు, జొన్న కర్రలు, మోట బావులు.. దీపావళినాటి కేదారీశ్వర నోము, బోనాలకు బొట్లు, పీరీల గుండం.. గురించి ధారాళంగా వివరించసాగాడు.

ఆ పిల్లవాడు... "పాల పిట్టల, జొన్న కర్రలు, మోటబావులు.." అంటుంటే.. పెద్దసారు దృష్టంతా బడి కిటికీలోంచి పచ్చగా కన్నిస్తున్న నల్లరేగడి భూముల మీదనే కేంద్రిక్యతమైంది.

తూర్పు పొలం.. తుంగపూలు. తెల్లకొంగ రెక్కలల్లార్చుకుంటూ ఎగిరింది.

నారింజ రంగు సూర్యుడు.. నీలాకాశం. ఉత్తరకార్య.. జొన్న కర్రలు ఊగుతున్నాయి.

ఎలాగైనా అలాంటి భూములను సొంతం చేసుకోవాలని.. ఆ క్షణమే అనుకున్నాడు.

* * * * *

ఆ తర్వాత కొంతకాలానికి,

సుబ్బారావు సారు.. గోదావరి నదీతీరంలో వున్న మల్లారెడ్డి పటేలు నల్లరేగడి భూమి; అమ్మకానికి వుందని తెలుసుకుని బయలుదేరి వచ్చాడు.

పెద్ద యిల్లు... దాని చుట్టూ అల్లుకున్న విషాదగాధలు అతని మనసులో మెదిలాయి. కోస్తా కమ్మానిస్టు నాయకులు రాసిన పటేండ్ల చరిత్రలు గుర్తుకు వచ్చాయి. ముందటి దర్వాజ.. పది అడుగుల ఎత్తు, ఆరు అడుగుల వెడల్పుతో గంభీరంగా వుంది. తలుపులు.. తాపడం చేసిన ఇనుపగుబ్బలతో మొనదేలి పిశాచి కోరల్లా వున్నాయి. గడప.. వెలసి పోయిన పసుపుతో కరిగి పోయిన కన్నీటి ధారల ఆడపిల్లలా వుంది. అర్రలు.. పెకిలిపోయిన గోడలతో జీవితాల్చి జారవిడుచుకున్న అమాయక అమ్మాయిల్లా ఉన్నాయి. చివరికి.. వేపచెట్టు ఆకుల చప్పుడు సైతం కొరదా దెబ్బలను గుర్తుకు తేసాగింది.

సుబ్బారావు మనసు భయంతో వణికిపోయింది. పెదవులు కంపించాయి.

'కొనడానికి వచ్చినవాట్టి!.. ఈ పూట నాదే పైచేయిగా వుండాలి!..' అనుకుని తిరిగి సర్పుకున్నాడు.

అప్పుడు.. క్షణంలో ఆ పాతభవంతి, నిధినిక్షేపాల గృహంలా కన్నించింది.

ఊపిరి తీసుకుని లోపలికి ప్రవేశించాడు.

గోడలకు.. చిత్రపటాలు, జింక చర్చలు, తుపాకులు తగిలించి లేవు. దూలం నుంచి గుడ్డ పంభా వేళ్లాడుతూ లేదు. దాని కింద వున్న చత్రికోల మంచం మీద మఫ్ఫమల్ వస్త్రాలు పరిచి లేవు.

మల్లారెడ్డి పటేల్.. ఓ పాత తట్టుకుర్చీలో కాళ్లు బారజాపుకుని, జారగిలబడి కూర్చున్నాడు. అతని ముఖం చదరంలా వుంది. కోటేరులాంటి ముక్కు, కొత్తకొండ ఈరన్న లాంటి మీసాలు, చురుకైన చూపు, భారీ శరీరం, బలమైన ఛాతీ వుంది. గ్లాసోక్కు పంచే, గద్దాల కమీజు ధరించి వున్నాడు. అతని కాళ్ల దగ్గర గొలుసుతో కట్టేసిన రెండు జూలు కుక్కలు, నాలుకలు వేలాడేసి మిరి మిరి చూస్తున్నాయి. అతని ముందు ఓ వెట్టివాడు కాదు.. ఓ జీతగాడు.. చెప్పులు బయట ఎక్కడో విడిచి, తలపాగా తీసి చంకలో పెట్టుకుని, ఆదేశాల కోసం నిలబడ్డాడు. అతని చిన్ని కళ్లు.. రాత్రి తాగిన సీమసరుకు మిగిలిచిన ఎర్రదనాన్ని చిమ్ముతున్నాయి.

అతని పెద్ద మీసాలను చూడగానే.. తన పేడి మూతి గుర్తుకు వచ్చి సుబ్బారావు న్యానతలో పడ్డాడు.

“ఆ.. ఇస్కూలు పెద్దసారు మీరేనా?.. మా పిలగాడు రాజేశ్వరెడ్డి జెప్పిండు గనీ.. కూసోండి!...” అన్నాడు పటేలు.

సుబ్బారావుకు ఎక్కడ కూర్చోవాలో అర్ధం కాలేదు. మల్లారెడ్డి కూర్చున్న కుర్చీ తప్ప మరోటి లేదక్కడ. మిగతా కొందరు అక్కడ ఊరువాళ్లు నేలమీద కూర్చున్నారు.

‘అంటే.. నేల మీద కూర్చీమనే కదా.. ఈ పటేలు ఉద్దేశ్యం?.. ఇంత కుసంస్కరమా?..’ అనుకున్న సుబ్బారావుకు నరాల్లో రక్తం సలసల కాగింది.

‘చ.. అయినా కార్యసాధకుడు ఒక చోట పూలపానుపై పవళించినా, మరో చోట కటిక నేలపై పడుకోవడానికి సిద్ధంగా వుండాలి కదా?... ఇప్పుడు ఎక్కడ కూర్చున్నానన్న దానికన్నా, కార్యం సాధించుకోవడం ముఖ్యం!..’ అనుకుని కింద బాసింపట్టు వేసుకుని కూర్చుండిపోయాడు.

“మద్రాసీల సదువుకున్నోళ్లు.. అంగ్రేజీ దౌరల కింద తిరిగినోళ్లు, మా మాట ఇంటరా మరి?... భారత సర్కార్ వచ్చే.. నైజాం సర్కారు పాయె. స్వయంగా.. నైజాం రాజే తన ‘అత్రాపు బల్లా’ జాగీర్ను అమ్ముకున్నడట. ఇంక జాగీరుదార్లు వుంటరా?... ఇండ్ల మల్ల ఏందో... ఇందిరమ్మ ‘భూసంస్కరణల చట్టం’ జేత్తాందట. ముందు ముందు కష్టకాలం వచ్చేటట్టున్నది, ‘అంధ్ర సర్కార్’ అయినంక.. గండ్లు బడ్డ సెరువులు, కుంటలు పూడ్చక ఎండే పాయె. మోటలు బోయి మోటార్లు రాబట్టే!.. దినదినం. కరంటు లేక యాసంగి వంటలు, వానలు పడక పునాస పంటలు ఎండిపోబట్టే!.. నడుమ అంజుమన్ బ్యాంకు అప్పులోడాయే!... ఇంక ఎవుసాయదారుడు ఎట్ల బతకాలె?.. గందుకే పండ్లెపని.. గా పంచరాయి గడ్డ అమ్మాల్నసుకుంటాన!.. నా మాటగా ఎకురానికి హజార్ రూపాయలు. మీ మాట యేందో జెప్పుండి మల్ల?..” అన్నాడు మల్లారెడ్డి.

‘భూమిని తాము పరువుగా భావిస్తామే గానీ.. చెడిపోయి, పాడుపనులకు అమ్ముకోమని ఆయన బలంగా చెప్పడలచినట్లు కన్నించింది.

‘ఓర్చీ.. ఇంతేనా?.. గుంటూరులో మా పొలం కాలువకు దిగువగా ఉంది. నీళ్ల వెంటనే రావు. అయినా ఎకరాకు పది వేలు వస్తుంది. పటేలు భూమి రాబోయే కాలువకు

ఎగువగా వుంటుంది. ముందు మాకే నీళ్లు. భవిష్యత్తులో బంగారం పండుతుంది!.., అనుకున్నాడు సుబ్బారావు సంబ్రమంగా. ఆ తర్వాత వెనువెంటనే,

“నాకు ఆ రేటు సమ్మతమే రెడ్డిగారూ!.. మరో మాట అక్కరేదు!.. రిజిస్ట్రేషన్ ఎప్పుడు పెట్టుకుందాం చెప్పండి?..” అని అడిగాడు.

“పైనలు ఇయ్యంగనే!..” అన్నాడు దొర.

“నెలలోగా చెల్లిస్తానండీ.. సరేనా?..” అడిగాడు సుబ్బారావు.

“ఫ్ర్యాలేదు!..” అన్నాడు మల్లారెడ్డి పటేలు నింపాదిగా.

సంతోషంగా వెనుదిరిగాడు సుబ్బారావు.

* * * *

అది గుంటూరు పక్కన రామయ్యపాలెం. ఉదయం పూట. సుబ్బారావు ఇంట్లో ఒక్కటే హడావిడి. రాజేశ్వర్ రెడ్డి సంగీతతో పాటు ఆ పల్లె చేరాడు. సంగీత తల్లి సుందరి ఎంతో పోరితే వాళ్లమ్మ రాజేశ్వర్ రెడ్డిని పంపింది.

అప్పుడే ఊరు నుంచి వచ్చిన కొడుక్కు ఇష్టమని మాపటికి గారెల కోసం మినప్పుప్పు నానేసి వచ్చింది వెంకాయమ్మ.

అందరూ ముందు వసారాలో చేరి కబుర్లలోకి దిగారు. సుబ్బారావు, అతని భార్య సుందరి నవారు మంచం మీద కూర్చున్నారు. వారి చుట్టూ పిల్లలు చేరి అల్లరి చేస్తుండగా, రాజేశ్వర్ రెడ్డి మాత్రం సంగీత పక్కన కూర్చుని బెరుకుగా చూస్తున్నాడు.

“ఏరా అబ్బాయ్!.. ఇట్లు చిక్కిపోయా?..” అడిగింది కొడుకును వెంకాయమ్మ.

“ఏం లేదమ్మా!.. బానే వున్నా!..” అన్నాడు సుబ్బారావు.

“ఆ.. ఆ వూళ్లో ఏం వుంటాయ్లే.. జొన్న రొట్టెలు తింటారటగా?.. నాకేమో ఎసరు కాగిపోతుందేమో, బియ్యం వేసి వస్తానుండు!..” అంటూ మల్లీ లోనికి వెళ్లింది వెంకాయమ్మ.

వదిన మహాలక్ష్మి.. తాటి ముంజలు, మామిడికాయలు కోసి ఇచ్చింది. అవి తింటూ,

“అక్కడి సీతాఫలాలు బాగుంటాయి. పండు చెట్టు మీద మాగితే.. ఇక అమృతమే అనుకో వదినా!..” అన్నాడు సుబ్బారావు.

“ఆహా.. అలాగా!.. ఉండు ఇప్పుడే వస్తాను!..” అంటూ ఆమె, పక్కింటి పుల్లయ్యగారి కోడలు గోడవతల నుంచి కేకేయదంతో... అటు వైపు పరిగెత్తింది.

“అబ్బాయొచ్చాడంటగా?.. ఇదిగో!.. ఈ ఉలవచారందుకో!.. ఓ కరివేపాకు రెబ్బేసి చారెట్టుమను!..” అంది ఆవిడ.

ఆ తపేలా అత్తగారికి ఇచ్చేలోగానే, ఎదురింటావిడ పిలుపు.

“మా ఎరు పడ్డ నిన్న సందేశ ఈనింది!.. జున్న తీసుకెళుదువుగానీ రావే!..” అంది ఉదారంగా.

తొలి పలకరింపుల తర్వాత.. పిల్లలు ఆటలకు, అమృలక్కలు ఇళ్లకు మళ్లారు.

సుబ్బారావు స్నేహానికి వెళ్లేసరికి.. గాబు దగ్గర చిన్న పీట, చెంబులో కుంకుమ రసం, బక్కెట్టులో వేస్తీళ్లు సిద్ధంగా వున్నాయి. తల్లి తల మీద కుంకుమ రసం పోస్తా వుంటే, తలంటుకున్నాడు.

కొబ్బరి పచ్చడి, పప్పు, నెయ్యి, ఉలవచారుతో సంతృప్తిగా భోజనం చేశాడు. ఆ తర్వాత.. అంతా కొబ్బరి చెట్ల కింద మంచాలు వాల్పుకుని నడుం వాల్పురు.

సుబ్బారావు తల్లి వెంకాయమ్మ ఆ వూరు ఆశ్రమ స్త్రీలందరిలోనూ రాట్టుం వడకడంలో నేర్చరి. వయసును కనిపించనీయని గట్టి పుటక. విశాలమైన కళ్లు. చక్కని నుదురు. మామిడి పండు రంగు శరీరం. లేత కాషాయ రంగు ఖద్దరు చీర. గోచి పోసిన చీర కట్టు. ముదేసిన తెల్ల ఖద్దరు రవిక. చిన్న జారు ముడి. చెవులకు చిన్న రాళ్ల కమ్మలు. ఆ ఏధిలో ఆమెది ఒకప్పుడు తిరుగులేని మాటగా చెలామణి అయ్యేది. ప్రస్తుతం బీదరికం ఆమె నోరు మూయించింది.

అతని తండ్రి సీతారామయ్య కూడా ఒకప్పుడు రాజకీయాల్లో బాగా తిరిగి బతికినవాడే. అందుకే, వాళ్ల ఊరిలో బడి, గ్రంథాలయం కూడా పెట్టేంచగలిగాడు.

“ఏశేపాలేమిటమ్మా?..” సుబ్బారావు.

“నీకు తెలియనివేమున్నాయిరా అబ్బాయ్?.. ఆడపిల్లల కట్టాల అప్పులు ఇంకా అలాగే ఉన్నాయి. జనం ఎక్కువ - భూమి తక్కువ. పంటలు లేవు. ఆశ్రమం ఆగిపోయే. మెతుకు మెతుక్కు వెతుకులాట!.. నీవేమో నిజాం రాజ్యానికి వెళితివి. ఆ అడవి దేశం నుంచి ఈ పక్కకు రావా?..” అంది తల్లి వెంకాయమ్మ ఆవేదనగా.

‘అవును!.. అమ్మ చెప్పిన సమస్యల నుంచి కుటుంబాన్ని గట్టిక్కించాలి. అంటే ఇక్కడి భూమి అమ్మాలి. దానికి నాన్న ఒప్పుకోవాలి. నాన్నలాంటి రైతుకు భూమే ఊపిరి, ప్రాణం, జీవితం, జీవనం. దాని కోసమే ఆరాటం, పోరాటం...’ అనుకున్నాడు పైకి మాత్రం,

“ఇక్కడ మాత్రం ఏముందిలేమ్మా!.. చూద్దాం!..” అన్నాడు సాలోచనగా సుబ్బారావు.

ఆమె కొడుకు బాధపడతాడని మళ్లీ అప్పుల గురించి కదపలేదు. మౌనంగా ముక్కు ఎగబీళ్చింది.

అతను మంచం మీద మెసిలి మెసిలి లేచి కూర్చున్నాడు. మంచి నీళ్లు తాగి మళ్లీ యోచించాడు.

అన్నయ్య శివప్రసాద్ లేచి, బండి కట్టుకుని పొలానికి వెళ్లిపోయాడు.

మల్లారెడ్డి పట్టేలు భూమి బేరమాడిన విషయం వారితో ప్రస్తావించడానికి సుబ్బారావుకు కైర్యం సరిపోవడం లేదు.

లేచి బయటకు వచ్చాడు.

ప్రహరిగోడ. ఆరు కొబ్బరి చెట్లు. రాధామనోహరాల తీగలు. చివరన పొగడ చెట్లు. తాటి దూలాల గుడిసె. తాటాకులు పరిచిన కప్పు. వేప ద్వారబంధాలు. నేరేడుచెక్కు తలుపులు. రెండు వేపులా గదులు. మధ్యలో హలు. ఇంటి వెనుక దొడ్డి. పెద్ద ఆవరణ. విరబూసిన

మందారాలు, కాగడా మల్లెలు, పారిజాతాలు, కనకాంబరాలు.. అల్లం, వెల్లిల్లి, కూరగాయలు.. దానిమ్మ, కరివేపాకు చెట్లు వెరసి ఒక పెరటితోట. కొయ్యలకు రెండు దూడలు కట్టేసి ఉన్నాయి. వాటి ముందున్న గాబులో నాన్న కావిడితో నీళ్లు తెచ్చి నింపుతున్నాడు.

‘ఈ ఇల్లు, ఆవరణ, ఆప్యాయత అల్లుకున్న ఈ పల్లె.. వదిలి వీళ్లు వస్తారా?..’ అనుకున్న సుబ్బారావు హృదయం భారంగా మూలిగింది.

పక్కవాళ్ల సపోటూ కాయలు కోసుకొచ్చి గడ్డివాములో మాగేశాడు సీతారామయ్య. పొగడ చెట్టు కింద వాల్చిన మంచంలో అలసటగా కూర్చుని, నారతో తాడు అల్లసాగాడు.

‘వేలేరు.. ఒక్క చినుకు పడితే చాలు.. ఊరంతా పచ్చని తివాచీ అయిపోతుంది. గుట్టలు పోత పోసిన హరిత సుందనాలైపోతాయి. జనం బొమ్మల్లా, లంబాడీలు వనపుష్టిల్లా, సీతాఘలాలు మితాయి పొట్టల్లా.. ఓహో!..’ పారవశ్యంతో సుబ్బారావు.

‘నాన్నా!.. ఆ దేశాన వ్యవసాయపు స్పృహ పెరగలేదు. సంప్రదాయ సేద్యం, దేశవాళి పంటలు. మోటలు కొడతారు. నాగళ్లు కడతారు. జొన్నలు, సజ్జలు, కందులు, పిల్లిపెసరలాంటి మెట్టపంటలు పండిస్తారు. భూములు పశువుల మేతకే పరిమితమై పోయాయి. అందుకే కేవలం వేయి రూపాయలకే ఎకరం అమ్ముతున్నారు!...’ అన్నాడు సుబ్బారావు మెల్లగా.

“వీ జిల్లేళ్లు మొలిసిన మెట్టో అయి పుంటుంది. అందుకే వేయి రూకలు!..” అన్నాడు సీతారామయ్య.

“లేదు నాన్నా!.. నల్లరేగడి!..”

“అయితే ఏవిటంట నువ్వునేది?..”

“మనకున్న తాటితోపనంతా బేరానికిచ్చేస్తే సరి!.. పంటలు లేవు పాడు లేవు.. ఎందుకది?.. మన మూడు ఎకరాలకు... ముప్పే ఎకరాలు వస్తుంది!..”

సీతారామయ్య మొదలు నరికిన చెట్టులా కూలబడిపోయాడు.

“వీ దేశాన!.. ఆ అడవి దేశాన భూములు కొంటావా?.. ఒట్టి నాపరాళ్లు!.. ఆ నిజాం గురించి నేను ఇన్నేదనుకుంటున్నావా?. అదొట్టి నెత్తుటి గడ్డ!.. ఆ నరుకోవడాలూ, సంపుకోవడాలూ... వద్దులే!...” అన్నాడు సీతారామయ్య.

ఇద్దరూ సంక్లోభంలో పడిపోయారు.

పిల్లలు మామిడి ముక్కలకు ఉప్పు, కారం అద్దకుని తింటున్నారు.

సుబ్బారావు యేలేరు నుంచి కట్టుకొచ్చిన మట్టిని విప్పి చూపించాడు.

“నాపరాళ్లు కాదు నాన్నా!.. నల్లమట్టి.. నల్లబంగారం!.. మరో పదేండ్లలో పోచంపాడు ప్రాజెక్టు వచ్చి బంగారం పండిస్తుంది. ఇంజనీరింగ్ శాఖ నుంచి రహస్య ప్రాజెక్టు నివేదికను కూడా సంపాదించి పట్టుకొచ్చాను. చూడు నాన్నా!.. పిచ్చివాళ్లు... ఆ దేశంవాళ్లకు ఈ విషయమే తెలియదు!...” అన్నాడు సుబ్బారావు ఆవేశంగా.

ఎంతసేపు తర్జనభర్జనలు పడ్డా... సుబ్బారావు ఎంతకూ వినకపోయేసరికి ఒక ఒప్పందానికి వచ్చారు. పెదనాన్నలను పిలిపించి.. అతని వాటాగా వచ్చే ఎకరంన్నర భూమిని

అమ్మాలనుకున్నారు. మిగతా డబ్బు కోసం పొపుకారు వద్ద అప్పు ఇప్పించాలని నిర్ణయించారు.

“ఆ పైసలు గూడా సాలకపోతే... నేను మా బాపుకు జెప్పి ఒప్పిస్తే సారూ!...” అని రాజేశ్వర్ రెడ్డి అనగానే.. అందరూ నవ్వారు.

సుందరి... అందర్నీ గసిరింది.

‘పట్లుతో ఎప్పటికైనా పని వుంటుందనే.. అతనితో వియ్యం అందుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను!... అందులో భాగంగానే పిల్లలిద్దర్ని కలపడానికి ఇక్కడికి తీసుకొన్ని.. వీళ్లదో వెధవ వాగుదూ!..’ అనుకుని విసుక్కుంది.

‘భీ.. ఇక నుంచి నా మొరటు భాష మాట్లాడకూడదు!... యద్దనపూడి నవలా నాయకిలా వుండే సంగీత ముందు.. కోడూరి హీరోలా మాట్లాడవలసిందే!...’ అని రాజేశ్వర్ రెడ్డి బలంగా నిర్ణయించుకున్నాడు.

ఇంకా ఆ భూమి వ్యవహరాలు నడుస్తుండగానే.. రాజేశ్వర్ రెడ్డి, సంగీత అక్కడ నుంచి బయటపడ్డారు.

వాళ్ల సరదాగా.. తాటితోపు గుండా ప్రవేశించి, చేలగట్లపై నడవసాగారు. సంగీత... వేసుకున్న లేత నీలం రంగు వోణీ, తరుణంలో పొందికగా అమరిన ఆమె లేత భుజాలను సంపూర్ణంగా కప్పలేకపోతోంది. వంగిన ఆమె భుజాల మీదుగా, వత్తయిన నల్లటి జడ జలపాతంలా దూకుతోంది. జడలో చేమంతులు. ఆమె నడుస్తుంటే.. జడకుప్పిలు నేల మీద జీరాడుతున్నాయి. చెవులకున్న పంజరాల లోలకులు.. ఆమె ఉచ్చాస నిశ్శాసలకు కదులుతున్నాయి. నిగుధంగా తాకుతున్న ఆమె చూపులు.. క్షణకాలం అతన్ని కలవర పెట్టాయి.

రాజేశ్వర్ రెడ్డి... గొంతులో యోవనారంభ దశను సూచించే బొంగురతనం వచ్చేసింది. పాలకంకిలా వున్నాడు. తేట కళ్లు, ముచ్చుటైన ముఖం. నూనూగు మీసాలు, మొక్కజోన్లు గింజల్లాంటి పళ్లు. పొందికైన ఛాతీ, ధీమాగా పైకెత్తిన గెడ్డం.

క్షణంలో వెయ్యావంతు... అతని ఆకారం ఆమెలో ముద్ర వేసుకుంది.

గట్టు మీద కాలు జారిన సంగీత... గబాల్న రాజేశ్వర్ రెడ్డి మీద పడింది.

బిగి కౌగిలి. ఒకరి ఉచ్చాస నిశ్శాసలు మరొకరు వినగలిగేంత దగ్గరకు చేరారు. ఏదో తెలియని తమకం. ఆమె కనురెప్పలు వాలాయి. బిడియంతో ముఖం కందిపోయింది. గుండె క్షణం ఆగి మల్లి కొట్టుకుంది.

తత్తురపాటుతో దూరం జరిగింది.

సంగీత... సౌందర్యమంతా ఆమె సోగకళ్లలో, లావణ్యమంతా ఆమె తేనెరంగు కనుపాపల్లో.. వుందనుకున్నాడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి.

ఆమె కాలిపట్టీలు సవ్వడి చేస్తుండగా.. అక్కడి నుంచి కముజు పిట్టలా పరిగెత్తికెళ్లి పోయింది.

ఆది 1969వ సంవత్సరం.

రాజేశ్వర్ రెడ్డి, సంగీత 10వ తరగతిలో ఉన్నారు.

ఒక రోజు అకస్మాత్తుగా...

“గోంగూర.. గో బ్యాక్!..” - - “ఇద్దీ సాంబార.. గో బ్యాక్!..” అంటూ నినాదాల హోరు వినిపించింది.

కాలేజీ విద్యార్థులు.. అశోక బస్సు టాపు మీద కూర్చుని వరంగల్ నుంచి వచ్చారు.

రావడంతోనే.. గంట చిట్టి కొట్టారు. విద్యార్థులందర్నీ ఇళ్లలోకి వెళ్లగొట్టేశారు.

“ముల్చి రూల్స్.. అమలు చేయాలి!...” అని ఆగ్రహించారు.

తమకు జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని ఆవేశంగా వ్యక్తం చేసి, తిరిగి అదే బస్సులో ఆవేదనగా వెళ్లిపోయారు.

సుబ్బారావు సారు... తన కూతురు సంగీతను తీసుకుని, బడి వెనుక వైపు నుంచి మాయమై, రాజేశ్వర్ రెడ్డి సాయంతో మాల్లారెడ్డి ఇంట్లో దాక్కున్నాడు. ఆ మల్లారెడ్డి.. ఆనాడు వాళ్లకు ఆశ్రయం ఇష్టవున్నట్టయితే, ఈనాడు వాళ్లు బతికి పుండేవాళ్లే కాదు.

ఆనాడు మాయమైన సుబ్బారావుసారు కుటుంబం తిరిగి, ముల్చి రూల్స్ రద్దుయిన తర్వాత... ముల్చి యేలేరు వచ్చింది.

అప్పటికి.. ఆయన కొన్న భూమి పక్క నుంచి “పోచంపాడు ప్రాజెక్టు” పనులు ప్రారంభమైనాయి.

అప్పుడు జీతాలు తక్కువ. నెలకు నూట ముప్పుయి రూపాయలే జీతం వచ్చేది. ‘సారు’ ఉద్యోగానికి సుబ్బారావు రాజీనామా చేసి, పూర్తి కాలం రైతు’గా రంగంలోకి దిగాడు. స్థానిక బలం కోసం అప్పటికే ప్రైమలో పడ్డ కొడుకు రాజేశ్వర్ రెడ్డితో తన కూతురు సంగీతకు పెళ్లి నిశ్చయం చేశాడు.

పంతులుగారికి కబురు. ముహూర్తం నిర్ణయం. వైశాఖంలో పెళ్లి.

తాము కొన్న భూమిలోనే.. కరీంనగర్ రోడ్డుకు దగ్గరగా.. తాము ఉండడానికి నాలుగు నిట్రాళ్ల కొట్టం కట్టుకున్నాడు.

ఇప్పుడు సుబ్బారావు ముప్పై ఎకరాల షావుకారు. అతనిలో పట్టుదల పెరిగింది.

‘జిత్తులమారి భూమినీ, నల్లరేగడినీ... గెలిచి తీరాలి!..’ అనుకున్నాడు.

సుబ్బారావు భార్య సుందరికి సర్దుబాటు అలవాతైంది.

‘మొరటుతనాన్ని భరిస్తా.. నయగారాలు వొలకబోసి తీరాలి’ అనుకుంది.

కొత్తగా కట్టిన కొట్టం చావిడి గుండా తేరిపార చూసి భారంగా నిట్టుర్చింది. అన్నీ చెట్లు గుట్టలే. పైన జమ్ము కప్పు. కొట్టం తడికలను మట్టితో మెత్తింది. నెలను దిమిసె వేసి చదును చేసింది. ముంగిలి అలికి ముగ్గు పిండితో ముగ్గులు వేసింది. పాచిపనులు చేసిన అనంతరం స్నేహానికి బయలుదేరింది. గాసగాడు గాబుకాడ నీళ్లకావడి దింపాడు. గోనే పట్టాల స్నేహాల గది.

సుబ్బారావు వాగు ఒడ్డు భూమిని దమ్ము చేస్తున్నాడు. డొక్కలు కదిలేలా డొంకనంతా కదపాలనుకున్నాడు. చుట్టూ... అడవిలా ఫిరంగి తుమ్మలు, జిల్లేళ్ళు, ఉమ్మేత్తలు, తంగేళ్ళు. అతని కళ్ళు తడిగట్టాయి. సాయం కోసం బేలగా చూశాడు.

‘నీవు ఆ అడవిదేశాన్ని జయించలేవురా!... వాళ్ళు ఇస్తే ప్రాణం - తీస్తే ప్రాణం. చదువు చట్టుబండలు చేసి వెళ్తున్నావు. అనుభవిస్తావు చూడు!..’ అన్న తండ్రి మాటలు గుర్తు వచ్చాయి.

రైతు రక్తం ఉప్పొంగింది. వాళ్ళను మెప్పించాలన్న ఆరాటం బయలుదేరింది. గొడ్డలితో చెట్లను కసిగా కొట్టసాగాడు.

గాసగాడు పిడతలో తెచ్చుకున్న రాగి అంబలిని తాగసాగాడు. సుబ్బారావుకు సంకటి హరాయించుకోవడం అసాధ్యం అవుతోంది. తిరగమోత కూరలు, పిండివంటలు గుర్తుకు వచ్చాయి.

రోహిణి కార్టె.. ఎండలు మండిపోతున్నాయి.

కాంట్రాక్టర్లు కూలీలతో రాబోయే పోచంపాడు ప్రాజెక్టు కోసం.. పంట కాలువలు, తూములు నిర్మిస్తున్నారు.

* * * * *

పెళ్ళికి అన్ని సిద్ధం అయ్యాయి. సుబ్బారావు బీదరికంతో.. పటోటోపం లేకుండా స్తుభుడైపోయాడు.

ముల్లారెడ్డి పటేలే తన పరువు కోసం రెండు వేపులా పెళ్లి ఏర్పాట్లను చూడసాగాడు.

“పోరనికి మనసైంది!.. పరాయి పోరైనా... పెండ్లి చేత్తానం!...” అనసాగాడు గర్వంగా.

పెళ్లి కూడా తన ఇంట్లోనే జరపడానికి నిశ్చయించాడు.

పెళ్లి వారు ముస్తాబై సవారు బళ్ళలో కూర్చున్నారు. మెత్తని వరిగడ్డి మీద గొంగళ్లు పరిచారు.

పెళ్లి కూతురు ఊరు... సుబ్బారావు పేటకు బళ్ళు బయలుదేరాయి. పెద్దబండిలో పెళ్లి సామాను... ఆడబిడ్డలు ఉన్నారు.

లాంఘనం ప్రకారం మగపెళ్లివారు.. గోపితాడు, నల్లపూసల దండ, మకర కుందనాలు, నాను, చంద్రారం, కడియాలు, గుండ్ల పేరు, మురుగులు చేయించారు.

సన్నాయి మేళం, పెత్రోమాక్స్ లైట్లు వెనుక బండ్లో వస్తున్నాయి.

ఎదుర్కొళ్లు.. పానకం బిందెల కావిళ్లు వచ్చాయి. మగపెళ్లివారు ప్రథానం చేశారు. ఆనవాయితీ ప్రకారం ఒకళ్లనోట్లో.. ఒకళ్లు పంచదార పోసుకున్నారు. తిరిగి యేలేరు చేరుకున్నారు.

విడిదిలో పలారం సిద్ధం చేశారు. మామిడి పిక్క రంగు చీర, సవరం జడ వేసుకున్న ఒక మహిళ నడుం తెప్పుతూ, పలారం వడ్డిస్తోంది.

కోస్తా ఆడవాళ్లు గుసగుసలాడుకోసాగారు.

“వీళ్లు మనములా?.. ఆ మాట తీరు, కట్టొబొట్టొ.. చీ!.. రొట్టెలు తినే కొంపలో

పిల్లకు సుఖం ఎక్కుడు?..”

“వీళ్లు చీరెలు, సారెలకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇస్తారు. అందుకే.. మనల్ని కూడా కొబ్బరి కుడకలనే పెట్టమన్నారు..”

పెళ్లి పందిట్లో.. పనివాళ్లు మంటపానికి కొబ్బరి మట్టలు, ఆకులు అల్లుతున్నారు. గుంజలకు అరటి బోదెలు కడుతున్నారు. దొర ఇంట్లో.. వంట కోసం ఆ ఊరిలోని పెద్ద గిన్నెలన్నీ అక్కడికే చేరాయి. దుష్పట్లు పరిచి అన్నం వార్చారు.

రసరమ్మలోకాల్లో... వరుడు. సిగ్గుతెర కమ్ముకున్న ముఖంతో... వథువు. ఆడంగుల గల గల నవ్వులు.

పెళ్లి స్నానాలు మొదలైనాయి. వథువుకు.. సున్నిపిండితో పసుపు కలిపి నలుగు పెట్టారు. కుంకుడు రసంతో తలంటారు. సాంబ్రాణి ధూపమేసి జుట్టు ఆరబెట్టారు. కుచ్చిళ్లు పెట్టి కంచిపట్టు చీర కట్టారు. ముక్కాలి పీట మీద కూర్చుండబెట్టి కనకాంబరాలతో పూలజడ అల్లారు. గోరింటాకు చేతులకు గాజులు తొడిగారు. కాళ్లకు పసుపు రాసి, మామిడి పిందెల వెండి గజ్జెలు తొడిగారు. పసుపు కొమ్ముకు దారంతో ముదేసి, ముంజేతికి పెళ్లి కంకణం కట్టారు. నుదుట కళ్యాణ తిలకం దిద్దారు. గౌరీ పూజ చేయించారు.

వథూవరుల మనసుల్లో మధుర తంత్రులు మీటుతూ... మంగళవాద్యాలు మోగాయి.

పెళ్లి మంటపంలో.. కొబ్బరికాయకు రవికగుడ్డ చుట్టిన కలశంలో నీళ్లు పోసి, మామిడాకులు అమర్చారు. తమలపాకు మీద పసుపు ముద్ద పెట్టి కుంకుమబోట్లు పెట్టారు.

పంతులుగారు.. బాసికాలు, కొబ్బరి బోండాం పెట్టి పూజ చేశారు.

వరున్ని తీసుకురావడానికి... తెల్లని దుష్పటిని మధ్యలో పట్టుకుని, ముత్యాల పల్లకితో విడిదికి వెళ్లారు.

వరునికి బాసికం కట్టి... తమలపాకులు, వక్కలు, అరటి పట్ల దోసిట్లో పెట్టారు. మంగళవాయిద్యాలతో పల్లకిలో.. పెళ్లి పందిట్లోకి తీసుకొచ్చారు.

పెళ్లి కొడుకు కాళ్లను, పెళ్లి పందిరి ముగ్గుపై వుంచిన తాంబాలంలో బావమరిది కడిగాడు. ‘బావమరిది కట్టుం’ ఇచ్చుకున్న తర్వాత వరున్ని పెళ్లి పీటల మీద కూర్చుండబెట్టారు.

పెళ్లి కూతురు పిల్ల తెమ్మెరలూ నడిచి వచ్చి, తెరకు అవతలి వైపున కూర్చుంది. జీలకర్త బెల్లం పెట్టించిన తర్వాత, మధ్య తెర తొలగించారు.

శుభ ముహూర్తంలో కళ్లు కళ్లు కలిశాయి. పాణిగ్రహణం... చేతిలో చేయి వేసి ప్రమాణాలు.. పెళ్లి మంత్రాలు జోరందుకున్నాయి. మంగళసూత్రధారణ జరిగింది. తాంబాలం ఎత్తి తలంబ్రాలు పోసుకున్నారు.... నవ్వులు. బిందెలో వెతికి ఉంగరం తీశారు... గిలిగింతలు. సప్తపది నడిచి అరుంధతిని చూశారు. కూరాటి కుండల ముందు కూర్చుని... పుల్ల నాగలితో సాలు వేసి, పత్రిత్తులు నాటారు. ఆడబిడ్డ పెరుగన్నం పెట్టింది. వదినను అన్న పేరు చెప్పమన్నారు. వరుడు సిగ్గుపడుతూ చెబుతుంటే... వథువు మునిపంటితో పెదవి బిగించి, వచ్చే నవ్వును ఆపుకుంది. హారతి ఇచ్చి ఇంట్లోకి ఆహ్వానించారు. గౌరీదేవి ముందు బాసికాలు విప్పించారు.

బంధువులు వెళ్ళడానికి సిద్ధమైనారు. అప్పగింతలు అయ్యాయి. కన్నీళ్లు ధార కట్టాయి.

‘ముక్కుపుడక పెట్టని మొదటి కోడలు ఆమే. భిన్న.. దృవాలు, నేపథ్యాలు... సంస్కృతులు, సంప్రదాయాలు... ఆచారాలు, అలవాట్ల కలయిక. ఘర్రుణ.. సంఘర్రుణ. ఓ ప్రయోగం... సంకరజాతి సృష్టి. భిన్న నేపథ్యాల సంగమం. గిన్నీపిగ్, చుంచెలకలాగ ప్రయోగానికి వధూవరుల గురి. మాట మన్నన... అన్నీ పరాయివే. పరాయితనంలో ఇంకిపోగలరా?...’ అనుకున్నాడు సీతారామయ్య.

కళ్లనీళ్లు సుళ్లు తిరుగుతుండగా.. సాగనంపారు. తిరిగి,

16 రోజుల పండుగనాడు... యాటపోతులు తెగాయి. కల్లు కుండలు దిగాయి. దావత్ జరిగింది.

సుబ్బారావు బంధుబలగం పెరిగింది. సుబ్బారావుపేట వద్ద కరీంనగర్ వైపు వేళ్లే బస్సులనీ ఆగుతున్నాయి. ‘పోచంపాడు ప్రాజెక్టు’ వచ్చింది. కోస్తావారు... సంకరజాతి పంటలైన పత్తి, మిర్చిలను ప్రవేశపెట్టి అధికలాభాలు గడించారు.

“భారత మాత స్తానంలో తెలుగుతల్లి వచ్చింది!...” అనుకుంటూ ఆనందించారు.

సుబ్బారావు యథేచ్చగా... సంకరవిత్తులు, పురుగుమందులు, ఎరువుల బస్తాలు అమ్ముతూ లక్ష్లలకు పడగలెత్తాడు. అంతా కల్తీ వ్యాపారమే... చెల్లెల్ల కట్టుల అప్పులు తీర్చాడు. తన వ్యాపారం సాఫీగా సాగడానికి స్తానికులకు కూడా పత్తి పండించడం అలవాటు చేశాడు. ఈ జూదంలో తెలంగాణా రైతు ఇరుకోగానే... అక్కడ నుంచి మాయమై... వరంగల్లో స్థిరపడ్డాడు.

“కాల్పులొచ్చే... కష్టాలొచ్చే!..” అనుకుంటూ స్తానిక రైతులు విలపించారు. ఆత్మహత్యలకు పాల్పడ్డారు.

* * * * *

‘అపును!... చస్తారు.. ఇంకా చస్తారు.. చస్తానే వుంటారు!...’ అనుకుని పాతజ్ఞాపకాల నుంచి బయటపడ్డ...రాజేశ్వర్ రెడ్డికి దుఃఖం ఆగలేదు.

ఆయన కళలోంచి రాలిన నీళ్లు... పార్వతమ్మ ముఖం మీద పడటంతో.. ఆమె భారంగా కళ్లు తెరిచింది.

“ఏడవకు బిడ్డా!... నూరేండ్లన్నా సావు తప్పదు.. వేయేండ్లన్నా వేరు తప్పదు!... వలస వచ్చినోళ్లు వట్టిపోయినంక వదిలేస్తరు!... వాళ్లకు లేని సిగ్గూ, సంప్రదాయం మనకెందుకు చెప్పు?... విడాకుల మీద సంతకం బెట్టు!... మన వూరికి మనం పోదాం!.. సావో - బతుకో అక్కన్నే... అన్నల నడుమనే తేల్చుకుండం!... పో!...” అంది ఆమెలో వున్న నిబిడీకృతమైన శక్తులనీ కూడదీసుకుని.

“అపునమ్మా!... సరిగ్గ జెప్పినవ్!... గులాంకీ జిందగి నే మర్నా అచ్చా పై!.. పోదాం పో!...” అని రాజేశ్వర్ రెడ్డి గబగబా కాగితాల మీద సంతకం పెట్టాడు.

దగాపడ్డ తల్లిని భుజం మీద వేసుకుని... యెల్లమ్మవాగు దాటి యేలేటి వైపు బయలుదేరాడు రాజేశ్వర్ రెడ్డి.

ఇండియా టుడే వారపత్రిక రెండు వారాలు, 2000 డిసెంబర్

సంకరవిత్తులు కథల సంపుటి, 2001 ఫిబ్రవరి